



EDITORIAL

## Tapuson ang kabangis ni Duterte sa Negros ug sa tibuok Pilipinas

**N**ahumud sa dugo ang isla sa Negros. Walay hunong nga nagabuga og gatusan ka bala si Rodrigo Duterte batok sa mga walay ikasukol nga katawhan.

Subling naglunsad og dungan-dungan nga pagpamatay ang mga *death squad* ni Duterte batok sa katawhan sa Negros sa milabayng bulan. Dili moubos sa 16 ang gipatay, lakip ang usa ka kanhing meyor, usa ka konsehal, usa ka prinsipal sa eskwelahan ug uban pang adunay mga katungdanan sa sibil nga burukrasya. Wala usay puas ang pagpamatay sa ordinaryong mga sibilyan. Kadaghanan kanila ang walay basehan nga giakusahang tigsuporta sa rebolusyonaryong kalihukan.

Walay laing nagpaluyo sa maong mga pagpamatay kundili ang mangtas nga si Duterte. Grabe ang iyang kapungot sa pagkapukan sa iyang mga armadong ginsakpan niadtong Hulyo 18 sa dihang giambus sila sa usa ka yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) sa lungsod sa Ayungon, Negros Oriental. Tungod niini, gihuhugan niya ang iyang mga alipures nga labaw pang magsabwag og pasistang kabangis ug pahimungtan ang mga dili armadong sibilyan.

Sukad nahitabo ang masaker

## AFP ug PNP, nakahiagum og 43 kaswalti sa Negros

UPAT KA PULIS nga nagpasumangil nga mga empleyado sa Department of Environment and Natural Resources ang giambus sa mga Pulang manggugubat sa Sityo Yamot, Barangay Mabato, Ayungon, Negros Oriental niadtong Hulyo 18. Namatay gilayon ang upat sa armadong panagsangka, sukwahi sa gipagawas ni Rodrigo Duterte nga gitortur sila. Nakumpiska sa BHB ang upat ka pistolang 9mm., siyam ka magasin ug mga bala.

Niadtong Hunyo 22, gipabusikaran sa BHB og *command-detonated explosive* (CDX) ang tropa sa 704th Regional Mobile Force Battalion sa Sityo Cambugtong, Manjuyod, Negros Oriental. Kapin 20 ang patay ug duha ang samaron sa han-ay sa kaaway. Ayha niini, giisnays sa BHB ang mga sundalo sa 94th IB sa Sityo Bulo. Nagresulta kini sa tulo ka kaswalti sa han-ay sa mga sundalo.

"Tapuson...", *sundi sa panid 2*

"AFP...", *sundi sa panid 3*

"Tapuson..." gikan sa panid 1

sa Sagay niadtong Oktubre 2018, upat na ka konsentradong kabangis sa rehimeng Duterte ang gipatuman sa Negros. Gikan sa estilo sa dungan-dungan nga pagpangatake ug pagpamatay sa mga pulis ug sundalo sa mga komunidad ilalum sa Oplan Sauron, gipatuman kini sa armadong mga ahente sa AFP ug PNP ang pagpamatay sa subsub ug sunod-sunod nga pamaagi. Dautang tinguha niini nga tabunan sa kahadlok ang katawhan sa Negros ug piangan ang ilang pagsukol sa pasistang rehimen.

Usa ang isla sa Negros sa nakasinati sa pinakagrabeng kawad-on sa yuta sa tibuok Pilipinas. Tataw nga makita dinhi ang mini nga "reporma sa yuta" sa reaksyunaryong estado. Padayon nga naghari sa Negros ang dagkung asyendero nga padayong nagpahimulos sa liboan ka ektaryang tubuhan. Kadungan niini, nagtulo ang laway sa dagkung kumpanya sa mina ang bahandi sa isla.

Hilabihan ka dautan ang pag-

panglupig ug pagpahimulos sa masang mag-uuma ug mamumuong panguma sa mga tubuhan sa Negros. Gutom ang inadlaw-adlaw nilang ginasagubang. Milanog ang ilang singgit alang sa katilingbanging hustisya ug tinuod nga reporma sa yuta isip solusyon sa ilang pagkalunang sa kalisud. Padayon nga milagsik ang armadong rebolusyon sa Negros tungod sa lalum ug lapad nga suporta sa masang kabus nga nagtinguhang tapuson na ang sistemang gatasan ka tuig na nga nangdaugdaug kanila.

Ginapondohan sa dagkung agalong yutaan ang mga sundalo ug pulis, lakip na ang mga paramilitar nga "death squad" sa Negros. Sa interes sa mga asyendero, ginagamit sa rehimeng US-Duterte ang maong mga armadong ginsakpan aron sampungan ang baba sa masang mag-uuma ug sumpuon ang ilang mga pakigbisog. Sa milabayng mga bulan, masaker, pagpamatay, pagpangaresto ug pagbilanggo ang tubag ni Duterte sa mga mag-uumang nakigbisog sa Negros.

Pinaagi sa Memorandum Order No. 32 nga gipagula ni Duterte niadtong Oktubre 2018, natagamtam niya ang dugang gahum nga ipahamtang ang pagharing militar ug pulis sa ngalan sa "pagsumpo sa kabangis." Lakip sa gisakop niini ang Negros nga gipailalum sa dili deklaradong balaod militar. Human ang sunud-sunod nga pagpamatay niadtong Hulyo, gimando ni Duterte ang pagbubo sa 300 pa ka armadong ginsakpan sa Special Action Force sa isla. Labaw niining ipasubsub ang armadong pagpamig-ot sa katawhan sa isla.





Ang kaguliyang nga mikaylap sa Negros ang milukop usab sa daghang lugar sa kabanikanhan sa tibuok nasud. Pinakagrabe ang kahimtang sa mga prubinsya sa Mindanao nga kapin duha ka tuig na nga anaa ilalum sa balaod militar. Gawas sa Negros, gipailalum usab sa dili deklaradong balaod militar ang Bicol ug Samar.

Sa kabanikanhan ug mga suok nga mga lugar sa tibuok nasud, ang militar ang nakapatigbabaw ug walay balaod nga mas taas kaysa sa mando niini. Ilalum sa National Task Force (NTF) ug doktrina niining "kontra-insurhensya," ang tibuok burukrasya sa gubyernong Duterte nakapailalum sa direkta ug dili-direktang kontrol sa militar. Ginagamit nga hinagiban ang tanang ahensyang sibil alang sa pagsumpo sa gubat.

Sa tibuok nasud, walay-puas ang mga pagpamatay ug pagpangabuso sa militar sa gahum. Ginagamit ang pasistang kabangis sa estado aron pahilumon ang singgit alang sa tinuod nga reporma sa yuta ug sumpuon ang ilang pagsupak sa pagsulod sa mga langyawng kumpanya sa mina, mga plantasyon ug mga proyektong pang-imprastruktura ilalum sa "Build, Build, Build" sa rehimen. Kaluha sa pasismo ang burukrata-kapitalistang pagpangawkaw ni Duterte ug sa iyang pamilya.

Bangis man ug walay kahuma-

"Wakasan..." sundan sa pahina 3

 <p>Bolyum L Ihap 15   Agosto 7, 2019</p> <p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray ug Ingles. Nagadawat ang <i>Ang Bayan</i> og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.</p> <p> <a href="https://www.instagram.com/progressiveviews">instagram.com/progressiveviews</a></p> <p> @prwc_info</p> <p> <a href="mailto:cppinformationbureau@gmail.com">cppinformationbureau@gmail.com</a></p>	<h2>Unod</h2> <p><b>Editorial:</b> Tapuson ang kabangis ni Duterte sa Negros ug sa tibuok Pilipinas 1</p> <p>AFP-PNP, nakahiagum og 43 ka kaswalti 1</p> <p>Pagdagayday sa dugo sa Negros 3</p> <p>Clement, berdugong anino ni Palparan 4</p> <p>Aktibistang mag-uuma, gipusil 5</p> <p>Pilipinas, pinakadelikado nga nasud 5</p> <p>NLUA, pakanang neoliberal 6</p> <p>Balaudnon alang sa mga mag-uuma 7</p> <p>Burukrata-kapitalistang pagpangawkaw 8</p> <p>Mini nga reporma sa Boracay 8</p> <p>Malampuson nga welga sa Monde 8</p> <p>SONA sa Katawhan batok sa traydor 9</p> <p>Malampuson nga pakigbisog sa Kentex 9</p> <p>Gakahurot nga rekurso sa SCS 10</p> <p>Pagpatay sa hari sa kalsada 11</p> <p>SOT, gibasura ni Duterte 11</p>
<p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas</p>	

nan, sayop tagdon nga dili mapukan ang mangtas nga si Duterte. Ang iyang kabangis timaan dili sa kusog, kundili sa kahuyang ug kawalay katokus niya nga mopatigbabaw nga walay nagabatok sa iyang kadunot.

Puno sa krisis ang pundasyon sa iyang paghari. Luyo sa iyang bangis ug pagpatuong wala siyay gikahadlukan, labaw nga gakabalaka si Duterte nga hiniusang mobarug ang katawhang Pilipino aron dungan-dungan siyang itumba sa iyang poder ug papanubagon sa iyang mga krimen ug korapsyon.

Padayon nga nagabarug ang katawhan sa Negros ug ang tibuok katawhang Pilipino. Singgit nila nga tapuson na ang bangis nga paghari ni Duterte. Padayon sila nga nagaasda sa dalan sa pakigbisog. Kinahanglang hugot nga magkahiusa ug labaw pang pakusgon ang ilang mga organisasyon isip hinagiban aron iduso ang ilang mga katungod ug ginapangandoy nga hustisya. Kinahanglang ipataas ang kahimatngon sa tanan ug palig-onon ang determinasyon ug kaisog nga mosukol.

Hingpit nga ginapalig-on ang Partido ug ang tibuok rebolusyonaryong pwersa. Sila ang anaa sa dugukan ug unahan sa pakigbisog sa tibuok katawhan. Gipangoluhan sa Partido ang BHB aron palagputon si Duterte ug bungkagon ang iyang pasistang kabangis. Ginaawhag sa Partido ang tibuok katawhan nga makigbisog ug tapuson ang tanang hinungog ni Duterte ug iasda ang rebolusyonaryong pakigbisog aron tukuron ang bag-ong katingbanong sistema sa Pilipinas. AB

## Pagdagayday sa dugo sa Negros

Niadlong gabii sa Hulyo 25, gisulod sa armadong kalalakin-an ang payag sa pamilyang Ocampo sa Barangay San Jose, Sta. Catalina, Negros Oriental. Gipusil ug gipatay nila ang usa ka tuig nga si Marjon ug ang iyang amahan nga si Marlon Ocampo nga giakusahan nila nga nagasuporta sa Bagong Hukbong Bayan (BHB). Nasamdan dinhi ang asawa ni Marlon. Saksi sa krimen ang duha pa ka batang Ocampo. Ang mag-amahang Ocampo ang pinakaulahi sa 87 ka biktima sa ekstrahudisyal nga pagpamatay sa Negros sukad nga nakalingkod ang mangtas nga si Rodrigo Duterte.

Sa Guihulngan, gipusil-patay usab si Atty. Anthony Trinidad niadtong Hulyo 23. Usa siya sa mga abugado nga mali-syosong ginalambigit sa grupong Kawasa Guihulnganon Batok Komunista sa rebolusyonaryong kalihukan. Ginapondohan ug ginapadagan ang maong grupo isip *death squad* sa Philippine National Police. Nasamdan sa maong insidente ang asawa ni Trinidad nga si Novie Marie ug usa pa ka drayber sa pedikab. Niadtong Hulyo 25, gipatay ang managsuon nga silang Arthur Bayawa, prinsipal sa Guihulngan Science High School ug Ardale Bayawa, hepe sa Guihulngan City Division sa Department of Education sa Barangay Hibaiyo. Sa parehong adlaw, gipusil usab ang usa ka mag-uuma nga si Romeo Alipan, kapitan sa Barangay Buenavista. Ginapagawas nga gipatay sa BHB ang tanang mga biktima bisan og una na sila nga giakusahan sa AFP nga mga tigsuporta o myembro sa BHB.

Gipusil usab ang kanhing meyor sa Ayungon nga si Edcel Enardecido ug igagaw niya nga si Leo Enardecido niadtong Hulyo 27. Ayha niini, nataho nga namatay si Sunny Caldera, kapitan sa Barangay Mabato sa maong lungsod hu-

man nga makainom siya og pestisidyo niadtong Hulyo 25. Gipusil usab ang usa pa ka mag-uuma nga si Reden Eleuterio sa Barangay Tampocon II. Kini nga mga atake mao ang hinungog nga pagpanimalos sa rehimeng Duterte sa lehitimong ambus sa mga Pulang manggugubat sa upat ka pulis sa Ayungon niadtong Hulyo 18.

Niadlong Hulyo 26, gipatay si Federico Sabejon sa Barangay 3, Siaton.

Sa Canlaon City, gipatay usab ang kapitan sa Panubigan nga si Ernesto Posadas ug konsehal sa syudad nga si Ramon Jalandoni.

Patay usab si Anaciancino Rosalita, tanod sa Barangay Bucalan niadtong Hulyo 28. Gipusil siya sa mga *death squad* ni Duterte sa Oval Public Market sa kasikbit nga barangay.

Duha ka mag-uuma usab ang gipusil-patay niadtong Hulyo 24. Naila ang mga biktima nga silang Wenny Alegre ug Felimino Janayan, lider sa United Calango Farmers Association sa Zamboanguita, Negros Oriental. Nagpasumangil nga mga Pulang manggugubat ang mga kriminal sa pagsulay nga dauton ang rebolusyonaryong kalihukan. AB

"AFP..." gikan sa panid 1

Niadlong Hulyo 2, alas-4:30 sa buntag, gipakyas sa mga Pulang manggugubat ang sulayng pag-atake sa 11th IB sa usa ka yunit sa BHB sa Sityo Small Samac, Barangay Nalundan, Bindoy. Lima ang patay ug unom ang samaron sa mga sundalo.

**Sorsogon.** Gipabusikaran sa BHB-Sorsogon ang mga nag-operasyong tropa sa PNP Special Action Force (SAF) sa Barangay Tulatula Sur, Magallanes niadtong Hulyo 30, alas-3 sa hapon. Napulo ang patay sa han-ay sa SAF.

**Agusan del Norte.** Gipabusikaran

sa BHB ang mga tropa sa 23rd IB sa Sityo Hinandayan, Barangay Camagong, Nasipit, Agusan del Norte niadtong Hulyo 12, alas-9:40 ng umaga. Lima ang natahong napatay sa tropa sa militar samtang lima usab ang samaron.

**Quezon.** Tulo ka magkasunod nga operasyong haras ang gilunsad sa BHB-Quezon batok sa giusang pwersa sa 80th IB ug PNP Regional Mobile Force Battalion sa Sityo Lagmak, Pagsangahan, Gen. Nakar niadtong Hulyo 28-30. Usa ang patay ug duha ang samaron sa mga sundalo. AB

# Lt. Gen. Noel Clement, berdugo nga anino ni Palparan

**K**asumpay sa bangis nga Oplan Sauron ang bag-ohay lang nga pagpamatay sa Negros sukad pa niadtong Disyembre 2018. Sukad nga gipatuman kini, kapin 40 na ka sibilyan ang biktima sa ekstrahudisyal nga pagpamatay. Gawas sa mga gipatay, gatusan usab ka mga sibilyan ang iligal nga giaresto ug gipapakahan ug gama-gamang mga kaso.

Gipangunahan sa Armed Forces of the Philippines Central Command (AFP Centcom) ilalum ni Lt. Gen. Noel Clement ang pagpatuman sa Oplan Sauron. Notoryus si Clement isip usa sa mga ubos nga upisyal nga gibansay kanhi ni Jovito Palparan sa pagpatuman sa mga krimen sa Oplan Bantay Laya 1 ug 2. Asaman kanhi nagsabwag og kabangis si Palparan kanunay nga anaa sa likuran niya si Clement isip matinud-anon nga ginsakpan. Sama sa iyang idolo, kanunay ginabungat ni Clement nga mga komunista ang mga nagabatok sa reaksyunaryong guberno. Matinud-anon niyang ginapatuman ang mga mando sa pagpamatay ug uban pang paglapas sa katungod-tawo.

Nakapailalum si Clement sa 204th Brigade sa dihang gidagit ug gipatay sa maong yunit-militar ang mga tigpanalipod sa katungod-tawo nga silang Eden Marcellana ug Eddie Gumanoy niadtong 2003 sa Mindoro Oriental. Kumander kanhi sa maong brigada si Palparan.

Sa dihang gibalhin si Palparan sa 7th ID sa Central Luzon niadtong 2005, kauban sila ni Clement sa pagpangsabwag og kabangis sa rehiyon. Sulod lamang sa Enero hangtud Pebrero niadtong 2006, 25 ka tawo ang biktima sa pagpamatay, pagpangdagit, pagpangtorturyur, pagpangulata, pagpanghadlok, masak, interogasyon ug iligal nga detensyon. Nahimo nang kumander kanhi si Clement sa 56th IB, ang nag-unang abusadong yunit-militar sa rehiyon. Usa usab siya sa mga nagplano ug nagpatuman sa pagdagit sa aktibistang si Jonas Burgos niadtong 2007.

Malukpanong kaudat usab ang gibunga sa mga operasyon nga gipa-

ngoluhan ni Clement sa Mindanao. Isip kumander sa 602nd Brigade niadtong 2015 hangtud 2016, na-ila si Clement sa mga residenteng Moro sa North Cotabato sa iyang pagpanganyon sa mga komunidad.

Pipila ka adlaw lamang human gideklara ni Duterte ang balaod militar sa Mindanao niadtong Mayo 2017, gibutang sa AFP si Clement isip kumander sa 10th ID. Langkob sa operasyon niini ang tibuok rehiyon sa Davao, ug ang mga utlanan sa mga prubinsya sa Surigao del Sur, Agusan del Sur ug Bukidnon. Nagmugna og kaudat si Clement ug ang iyang mga ginsakpan sa lugar. Sulod lamang sa 19 ka bulan, mokabat sa 50 ka sibilyan ang gipatay sa mga ginsakpan ni Clement, lakip ang duha ka bata. Liboan usab ang pugos nga mibakwit tungod sa mga pagpamomba ug pagpangutingkay sa mga sundalo sa mga komunidad.

Isa sa mangilngig nga mga krimen ni Clement isip kumander sa 10th ID ang pagmasaker sa pito ka Lumad niadtong Disyembre 3, 2017 sa Lake Sebu, South Cotabato. Duha ka lain pa ang samaron sa maong insidente. Patung-patung nga kaso ang gipasaka batok kang Clement, ug kay Lt. Col. Harold Cabunoc sa 33rd IB ug Lt. Col. Benjamin Leander sa 27th IB. Mga ginsakpan usab ni Clement ang midagit, nagtorturyur ug misulay pagsunog sa duha ka batan-ong minero niadtong Nobyembre 2017 sa Compostela Valley.

## Pagpangulo sa Centcom

Gikuha si Clement sa 10th ID ug gibalhin sa Centcom niadtong Nobyembre 2018. Langkob sa operasyon sa Centcom ang tibuok Visayas. Anaa

sa ilalum niini ang duha ka dibisyon sa Army (8th ID sa Eastern Visayas ug 3rd ID sa Central ug Western Visayas), ang 2nd Tactical Operations Wing sa Air Force, ug ang tibuok pwersang nabal sa Visayas.

Wala pay usa ka bulan human ibalhin sa Centcom, gipatuman gilaon niya ang Oplan Sauron sa Negros sigon sa Memorandum Order No. 32 ni Rodrigo Duterte. Nakapunting karon sa isla ang todo-gyera sa Centcom kung asa adunay lima ka batalyong pangkombat ang nakapakat, gawas pa sa mga pwersa sa PNP.

Gawas sa gipatumang kaudat sa Central Visayas, pagpamatay ug pagpanggun-ob usab sa mga komunidad sa Eastern Visayas ang mando ni Clement. Sa isla sa Samar, migra-be ang mga pagpatay sa mga sibilyan gikan Marso 2019. Sa pagsulod palang sa tuig, 545 ka barangay na ang nataho nga militarizado, kung asa 250 niini ang okupado sa mga sundalo. Kapiin 300 ka pamilya na usab ang napalayas sa ilang mga komunidad tungod sa pagsakop sa mga sundalo sa 8th ID.

Mitataw usab ang saywar sa Centcom sa Western Visayas. Niadtong Marso, sunud-sunod nga nagpakaylap og mga balita sa pekeng engkwentro ang 61st IB sa Panay aron tabunan ang mga kaso sa iligal nga pagpangaresto sa mga mag-uuma ug katutubong Tuman-duk. Gawas niini, nagpagawas usab og pekeng pagpasurender sa usa ka menor de edad nga kuno usa ka Pulang manggugubat.

Gipailalum usab ni Clement ang mga pwersa sa Centcom sa militar sa US aron himuong sulugon. Sa gilunsad nga Pacific Partnership niadtong Marso, gidala sa US sa Visayas ang mga papet ug kaalyadong hukbo niini aron bansayon ilalum sa kumand sa militar sa US ang mga pwersang militar sa mga nasud sa Indo-Pacific. AB

# Aktibistang mag-uuma, gipusil

**G**ipusil sa mga pwersang pangseguridad sa rehimeng Duterte ang magtiayong myembro sa organisasyon sa mga mag-uuma sulod sa ilang tindahan sa Sityo Kasilaan, Barangay Halapitan, San Fernando, Bukidnon niadtong Agosto 2. Namatay gilayon si Guillermo Casas samtang samaron ang iyang asawa nga si Jocelyn.

Ika-napulo na nga biktima sa ekstrahudisyal nga pagpamatay si Guillermo sa Bukidnon karung tuiga.

Sa parehong adlaw, gipusil-patay usab si Ernesto Estrella sa Antipas, North Cotabato. Si Estrella ang kanhing pastor sa United Church of Christ in the Philippines.

Niadto usang Hulyo 25, patay si Misba Masla, 60, sa dihang gibomba sa mga eroplanong panggyera sa AFP ang Sityo Butilin, Kabalasan, Pikit sa North Cotabato. Gipagawas sa 6th IB, pinaagi sa kumander sa AFP-Joint Task Force Central nga si Maj. Gen. Diosdado Carreon, nga adunay mibusikad nga bomba sulod sa balay sa mga Masla maong namatay ang biktima. Mismong ang AFP pinaagi sa kumander sa 603rd IBde nga si Brig. Gen. Alfredo Rosario, ang miangkong nga naigo ang balay sa mga Masla sa dihang namomba ang AFP sa lugar bandang alas-3 sa kaadlawon. Pasumangil sa AFP, ginagukod kuno nila ang usa ka grupo sa Bangsamoro Islamic Freedom Fighters (BIFF) nga anaa sa lugar matud sa taho sa ilang operasyong paniktik.

Giakusahan sa AFP ang asawa ni Misba nga si Ali Masla, 62, nga myembro sa BIFF. Samaron si Ali ug ang iyang apo nga si Edwin Masla sa pagpamomba. Gipanghimakak sa BIFF nga aduna silay presensya sa lugar sa maong panahon. Gikundena ni Abu Misri Mama, tigpamaba sa grupo, ang pagpamatay. Matud niya, dakung bakak ang gisaysay sa AFP nga ginaprotektahan nila ang mga sibilyan. Gani, sila mismo ang namomba sa balay sa tigulang.

Niadto Agosto 6, gipusil usab si Brandon Lee, myembro sa Ifugao Peasant Movement (IPM), sa Lagawe, Ifugao. Nagasulat usab siya alang sa Northern Dispatch. Hangtud sa kasamtangan, wala pa siyay

panimuot. Aktibo nga ginabatukan sa IPM ang pagtukod sa higanteng *dam* sa Chico River nga moligis sa ilang yutang kabilin.

## Pagpamig-ot sa mga aktibista ug mag-uuma

Padayon pa gihapon ang malukpanong intimidasyon sa rehimen sa mga aktibista ug mag-uuma. Sa Quezon, gibulabog sa usa ka yunit sa 2nd IB ang Barangay 1, Lucena City niadtong Hulyo 30. Naglunsad og operasyong paniktik ang mga sundalo sa takuban sa pagpangsarbey alang sa programang 4Ps ug pagpangita og maabangan nga balay.

Duha ka beses usab nga nagpatawag og tigum ang tropa sa 95th IB sa Barangay Sta. Isabel Sur, Isabela niadtong Agosto 3 kung asa giakusahan nilang tigsuporta sa BHB ang mga myembro sa Dagami, ang lokal nga organisasyong mag-uuma. Kinabubut-ong mihawa ang mga residente sa unang panagtigum ug giduso ang ilang demokratikong katungod. Gibatukan usab nila ang pagpasurrender kanila isip mga Pulang manggugubat bugti sa salapi.

Sa Cebu, gisulayan paghadlok sa pulis ang mga myembro sa lokal nga balangay sa Kabataan Partylist niadtong Hulyo 27. Sa Bukidnon, gisulayan usab paghadlok ug "ipasurender" sa 1st Special Forces Battalion si Kristin Lim, kanhing nagdumala sa Radyo Lumad, sa Damilag, Manolo Fortich niadtong Agosto 3.

Duha ka myembro usab sa KASAMA-TK ang giaresto sa 76th IB niadtong Hulyo 27 sa Sablayan-Sta. Cruz, Occidental Mindoro. Naila ang mga biktima nga silang Nadeline Fabon ug Reynaldo Malaborbor nga kanhi nagatabang sa mga mag-uuma sa lugar nga hilabihang naapektuhan sa hulaw. AB

## Pilipinas, pinakadelikadong nasud

NABUTANG SA PANGKALIBUTANONG hisgutanan ang Pilipinas niining milabay nga mga bulan human malista isip pinakadelikadong nasud alang sa mga aktibistang pangkinaiyahan ug ika-upat alang sa mga sibilyan.

Sa taho nga gipagula niadtong Hulyo 30 sa Global Witness, usa ka independyenteng grupo nga nakabase sa London, naapsan sa Pilipinas ang Brazil isip numero unong nasud sa kadaghan sa gipatay nga mga aktibistang pangkinaiyahan. Sigon sa taho sa grupo, adunay nay 30 ka tigpanalipud sa yuta ug kinaiyahan ang gipatay niadtong 2018 (48 niadtong 2017), pinakataas sa Asia. Naggikan sa Mindanao ang 1/3 sa mga biktima kung asa planong magtukod ni Duterte og mga plantasyon nga molangkob sa 1.6 milyon ka ektaryang yuta. Mayorya niini mao ang yutang kabilin sa mga Lumad. Katunga sa mga nataho nga kaso sa pagpamatay ang adunay kalambigitan sa agribisnes.

Niadto Hunyo, gilista usab sa Armed Conflict Location and Event Project (Acled), usa ka grupong nakabase sa United States, ang Pilipinas isip ika-upat nga pinakapeligroso alang sa mga sibilyan. Gipatay ang 1/3 sa mga biktima sa takuban sa "gyera kontra-droga" ni Duterte. Target usab sa pagpamatay ang mga karibal sa pulitika, mga myembro sa mga pulitikanhong partido ug progresibong mga organisasyon, mga aktibista, mag-uuma, abugado ug huwes. Matud sa pagpanukiduki sa grupo, nagresulta ang mga palisiya sa rehimen sa direktang mga pagpangatake ug pagpamatay sa halos 490 ka sibilyan karong 2019.

Mikabat sa 450 ang direktang gipatay sa mga pwersa sa estado. Pinakadaghan ang gipatay sa Central Luzon (23%), Calabarzon (22%) ug sa National Capital Region (10%). AB

# National Land Use Act, pakanang neoliberal

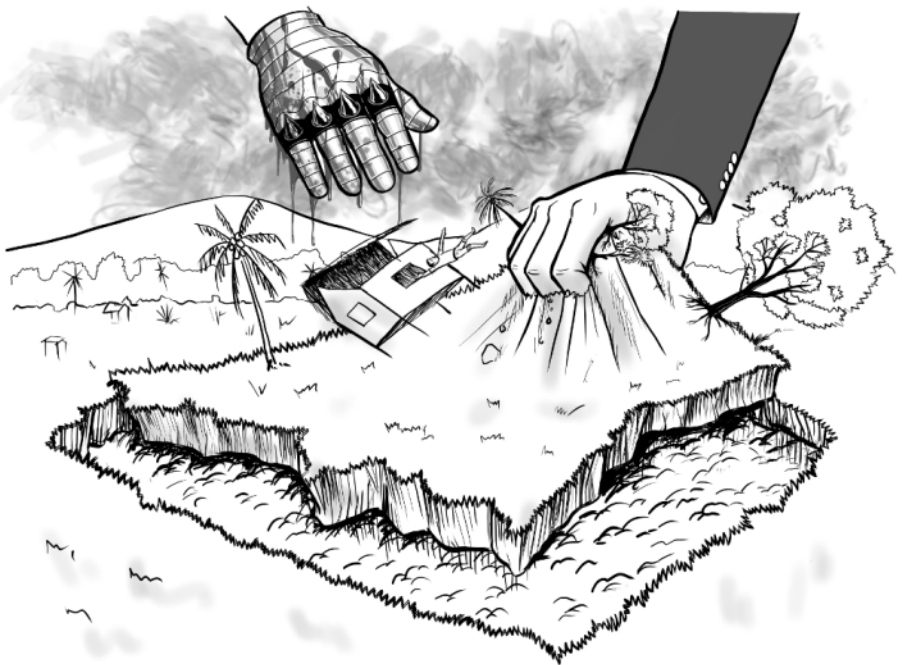
Sa ikatulong higayon, subling gisaysay ni Rodrigo Duterte ang National Land Use Act (NLUA o balaod sa nasudnong paggamit sa yuta) isip prayoridad nga sugyot balaudnon sa iyang rehimen sa yang State of the Nation Address (SONA) niadtong Hulyo 22.

Giduso ni Duterte nga gikinahanglan na kining hinanali nga tugutan sa Kongreso ayha mahuman ang tuig aron makahikyad kuno og usa ka nasudnon ug komprehensibong plano sa paggamit sa yuta aron “matubag ang demand sa langyawng mga negosyante.”

Nag-unang tumong sa NLUA nga papaspason ang proseso sa malukpanong kumbersyon sa mga yutang agrikultural ug kabilin ngadto sa residensyal, komersyal ug industriyal nga gamit aron hinanali nga mabaligya sa mga langyawng negosyante ug sa ilang kasosyo nga mga burgesyakumprador. Pagagamiton kini aron palayason ang mga mag-uuma ug katutubo sa mga yuta nga target nga tukuran sa higan-teng mga imprastruktura ilalum sa programang “Build, Build, Build.” Una na kining gipatuman karon sa rehimen pinaagi sa serye sa mga administratibong kamanduan nga gipagula sa Department of Agrarian Reform niadtong Pebrero.

Ilalum sa NLUA, pagatukuron ang National Land Use Commission (NLUC) nga magadumala sa reklasipikasyon ug kumbersyon sa mga rekursong yuta sa tibuok nasud ug mogambalay sa nasudnong plano alang niini matag napulo ka tuig sigon sa panginahanglan sa mga kapitalista. Kini ang magtakda kung asa lamang ang mga yuta nga pweding bungkalon ug kung asa ang pweding tukuran sa mga imprastruktura ug kabalayan.

Pagabawalon sa NLUC ang pag-uuma sa mga pangpublikong kayutaan nga ideklarang kalasangan, lakip ang mga yutang gihawan na sa gagmayng mag-uuma. Pagabuhaton ni-



ning mas sistematiko ang mga programa nga sama sa National Greening Program nga nagapalayay sa gagmayng kaingero sa ilang mga umahan aron magamit kini sa lapad nga plantasyon sa komersyal nga kahoy.

Dugay na nga natanggong sa Kongreso ang NLUA. Una kining giduso sa rehimen Corazon Aquino kadungan sa uban pang mga neoliberal nga repormang dikta sa World Bank. Sa nangagi, gihimo kining kundisyon bugti sa binilyong pantang. Padayon kining gisugyot ug giila nga yaweng lehislatibong lakang sa magkasunod nga rehimen apan wala kini milambo sulod sa kapin duha ka dekada.

Niining nangaging mga tuig, gipagamit sa American Chamber of Commerce nga kakunsabo sa ahen-syang USAID ang The Arangkada Philippines Project aron agresibong itukmod ang rehimen Aquino ug Duterte nga ipadayon ang pag-lobby sa maong balaod sa Kongreso. Dayag nga pagluhod ang gikita sa rehimen Duterte sa dihang gilusot niini sa Kongreso sa ikatulong pag-basa ang sugyot ayha magsira ang sesyon niini niadtong Hunyo 3.

Sa umabutay nga mga bulan, nakatakda na nga hisgutan ang sugyot sa Senado sa pagpasiugda ni Sen. Cynthia Villar, nangulo sa komite sa kinaiyahan ug natural nga

mga rekurso. Bisa og alyado kini ni Duterte, hugot ang pagsupak niya sa pagbalaod sa NLUA tungod kay pagatangtangan niini ang gahum sa mga lokal nga gubyrno nga mag-reklasipika sa mga yutang ilang gilangkuban ug magtakda og kaugalingong plano sa paggamit niini. Kung mabalaod ang NLUA, ipasa ang maong mga gahum sa NLUC nga direktang nakapailalum sa nasudnong gubyrno.

Tin-aw nga gipahimuslan sa mga Villar ang karaang kundisyon sa kumbersyon sa yuta ilabina nga mas dali alang kanila nga suhulan ang lokal nga mga gubyrno aron ilusot ang ilang mga negosyong pabalay.

Atubangan sa hulga nga subling itanggong ang maong sugyot, gipatuman sa rehimen ang Joint Department of Agrarian Reform-Department of Justice Order 75 niadtong Mayo 31 nga mag-institusyunalisa sa programa ni Duterte sa paggamit sa yuta bisan og wala pa nahimong balaod ang NLUA.

Matud sa konserbatibong bababana sa rehimen nga gipagawas niini niadtong Enero, miubos og 25% ang kinatibuk-ang erya sa yutang agrikultural sa nasud gikan 9.7 milyong ektarya niadtong 1980 ngadto sa 7.3 milyong niadtong 2012, naguna tungod sa malukpanong kumbersyon niini ug kaylap nga pagpangilog sa yuta sa tibuok nasud. **AB**

# Mga sugyot balaudnon alang sa mga mag-uuma

**W**alay puas nga ginaduso sa rehimeng Duterte ang pag-abli sa sektor sa agrikultura, lakip ang mga yutang agrikultural, sa langyawng pagpanag-iya ug pag-pangawkaw. Luyo niini, padayon nga ginaaslang sa mga progresibong representante sa kongreso ang mga reporma nga alang sa mga mag-uuma.

Ang maong mga reporma mao ang kasumpay sa mga pakigbisog nga dugay na nga ginaaslang sa mga organisasyon sa mag-uuma. Mao usab kini ang anaa sa Comprehensive Agreement on Social and Economic Reforms o CASER nga natibuok niadtong 2016 sa negosasyong pangkalinaw tali sa Gubyerno sa Pilipinas ug National Democratic Front of the Philippines.

Labaw nga nahimong mahinungdanon ang mga repormang agraryo atubangan sa subsub nga mga atake sa ilang sektor—gikan sa todong liberalisasyon sa bugas hangtud sa walay puas nga pagpamatay sa mga mag-uumang nakigbisog alang sa ilang katungod sa yuta.

Subling gisumite sa mga progresibong partido ilalum sa Makabayan ang Genuine Agrarian Reform Bill (GARB) sa Ubos nga Kapunungan. Ang GARB usa ka sugyot nga nagalata sa komprehensibong gambalay alang sa tibuod nga reporma sa yuta. Tumong niini nga wagtangon ang monopolyo sa yuta ug magpatuman sa libre, patas, ug makatarungang pagbahinbahin sa yuta sulod sa lima ka tuig. Pagalangkuban niini ang tanang pribadong yutang agrikultural, ang tanang yuta nga gigamit sa mga plantasyong agribisnes, mga yutang ginaugmad sa mga mag-uuma nga gikuha sa gubyerno, mga agalong yutaan o mga langyawng institusyon ug uban pang mga yutang agrikultural nga publiko.

Ginaduso usab niini ang paghatag og komprehensibong suporta sa mga mag-uuma ug paghatag og



igong subsidyo. Pagaawhagon ang mga mag-uuma nga magtukod o magpailalum sa mga kooperatiba aron palambuan ang produksyon. Ingonman, magtukod kini og mekanismo aron dili subling mawala ang yuta sa mga benipisyaryong mag-uuma.

Sa kasamtangan, labaw nga ginapaantus ang mga mag-uuma nga nagaduso sa ilang katungod sa yuta, lakip kadtong nahatagan na og mga Certificate of Land Ownership. Daghan kanila ang wala nakabayad sa mahal nga amortisasyon busa paspas nga nabawi ang ilang mga yuta. Lambigit niini, ginasugyot usab nga iabswelto ang mga mag-uuma gikan sa ilang obligasyon nga magbayad sa utang nga amortisasyon aron sa ingon mahatag na kanila ang yuta nga ilang giugmad.

Gisumite usab sa Makabayan ang sugyot nga Rice Industry Development. Nahilakip dinhi nga pagabawalon ang pagpaningil sa abang sa yuta kung molapas ang kantidad sa 10% abereyds nga netong ani sa mag-uuma sa kada ekarya nga giugmad sa milabay nga tulo ka tuig.

Nagsumite usab ang uban pang representante og mga sugyot nga magahatag og kasigurohan sa mga benepisyaryo sa mini nga Comprehensive Agrarian Reform Program ug magpatukod og mga proyekto sama sa mga komunal nga irigasyon nga pagabayaran ang tunga-tunga sa kantidad sa mga mag-uumang benipisyaryo sa usa ka takdang panahon.

Giduso usab dinhi ang pagtukod og mga bodega ug mga galingan sa humay sa matag munisipyo ug lungsod nga nagaprodyus og bugas. Pagasuportahan usab niini ang tanang panginahanglan sa transportasyon. Pagabayaran kini sa usa ka takdang kantidad sulod sa 25 ka tuig.

Sa Senado, subling gisumite ni Sen. Ralph Recto ang pipila ka sugyot sa pagpwesto sa sistema sa “timbang sa katawhan” sa mga sentrong merkado aron malikayan ang pagmanipula sa timbang sa mga produkto. Ginaduso usab niya ang pagtukod og mga kalsada nga magdugtong sa mga umahan ug merkado dili lang sa mga pinili nga lugar kundili patas nga pagbahin-bahin sa tibuok nasud.



# Burukrata-kapitalistang pagpangawhaw sa mga Villar

Ang mag-tiayong Manny ug Cynthia Villar, naila isip lokal nga dinastiya sa Las Pinas, kongresista ug kasamtangang senador sa reaksyunaryong gubyrno, ang nanag-iyang sa Vista Land & Lifescapes nga notoryus sa pagpangilog ug kumbersyon sa liboan ka ektaryang mga umahan ngadto sa mga subdibisyon (Camella Homes, Lumina Homes) ug dagkung mall (Starmalls ug Vista Malls).

Niadlong 2008, naimbwelto si Cynthia Villar sa pagpangawhaw sa yuta sa mga mag-uuma sa Norzagaray, Bulacan. Nalambigit usab si Manny Villar sa pagpangawhaw niadtong 2010 human niyang gisugyot nga usabon ang ruta sa C-5 Extension Project pabor sa lokasyon sa iyang mga negosyo. Nabutyag usab nga nagtukod silang Villar ug mga subdibisyon sa mga umahan nga adunay irigasyon sa Pavia, Iloilo City niadtong 2010 ug sa Plaridel Bulacan niadtong 2014.

Naila ang pamilyang Villar isip tigsuporta ni Duterte. Magkaalyado usab ang partido pulitikal ni Villar nga Nacionalista ug ang PDP-Laban ni Duterte.

Ilalum ni Duterte, mitubo ang bahandi ni Manny Villar gikan sa US\$1.5 bilyon (o P75.4 bilyon) niadtong Marso 2017 ngadto sa US\$5.5 bilyon (o Php288.3 bilyon) niadtong Marso 2019. Gikan ika-12, siya na

karon ang pinakaadunahang indibidwal sa tibuok nasud. Samtang nagdeklara si Cynthia Villar og P3.7 bilyon ug giila isip pinakaadunahang senador, samtang ang ilang anak nga si Mark Villar, kalihim sa Department of Public Work and Highways nagdeklara usab og P1.4 bilyon ug naijala nga pinakaadunahang upisyal sa gabinete ni Duterte.

Mamatikdan ang kaayuhan sa pamilyang Villar sa programang pangimprastruktura sa rehimen. Ang ilang kumpanya ang pinakaulahing nagsumite og aplikasyon alang sa pagtukod og kasino ayha gisid-an ni Duterte ang moratorium sa pagdawat sa aplikasyon alang sa pagtukod niini niadtong Enero 2018. Gawas sa ginatukod nga resort ug kasino sa 1,000 ektaryang kayutaan sa Dasmariñas, Cavite, nataho usab nga plano nilang magtukod og parehong imprastruktura sa Las Piñas. **AB**

## Mini nga repormang agraryo sa Boracay

Sukwahi sa gipanghinambog ni President Rodrigo Duterte sa iyang ikaupat nga State of the Nation Address, dili tinuod nga napatuman na ang repormang agraryo sa isla sa Boracay sa Aklan.

Ang tinuod, hangtud sa kasamtangan wala pa gihapon naapud-apud ang 18 ka ektaryang yuta nga gipailalum sa repormang agraryo sa mga benepisyaryo niini. Matud kang Department of Agrarian Reform (DAR)-Western Visayas Director Stephen Leonidas, pagaapud-apuron pa lang kini sa mga katutubong setler nga dili lakip sa tribung Ati sa Boracay.

Niadlong Nobyembre 2018, 3.2 ka ektaryang yuta lang (wala pay usa ka porsyento sa 1,032-ektarya

nga isla) ang kinatibuk-ang iapud-apud sa 44 ka pamilya nga myembro sa Boracay Ati Tribal Organization.

Matud sa mga panukiduki sa antropolohiya, ang Ati ang mga katutubong nanimuyo sa Boracay ayha pa miabot ang mga Bisayan ug mga kolonyalistang Espanyol. Apan gipanghimakak kini sa uban pang mga katutubong setler (mga dili-Ati) nga nagaduso sa ilang katungod sa yutang nakatakda nga iapud-apud. **AB**

## Malampuson nga welga sa Monde

MALAMPUSON NGA NAPADUSO sa mga mamumuong kontraktwal sa Monde Nissin Labor Association (MNLA-LIGA) ang maneydsment sa Monde Nissin Corp. nga makignegosasyon kalabot sa ilang panawagang regularisasyon. Nahitabo kini human gikasa ang ilang siyam ka oras nga welga niadtong Agosto 6. Gilunsad ang welga isip tubag sa terminasyon sa kontrata sa siyam ka mamumuo niini niadtong milabayng semana. Gikan Hulyo 2018, 111 ka mamumuo na ang gitangtang sa kumpanya.

Nasabutan sa negosasyon nga makabalik na ang gitangtang nga mga mamumuo sa pabrika ug nagtakda na usab og iskedyul alang sa mosunod nga panaghisgot. Gitagad kini nga usa ka dakung kadaugan sa mga mamumuo nga mayorya anaa na sa 13 ka tuig nga nagatrabaho sa kumpanya isip mga kontraktwal.

Naila ang Monde Nissin sa mga produkto niining mga biskwit (SkyFlakes ug Fita) ug nudols (Lucky Me!). Gikan 2000, kanunay nga nahilakip ang kumpanya sa 50 ka pinakaadunahang mga korporasyon sa Pilipinas.

Gipanag-iyahan kini sa burgesya-kumprador nga si Betty Ang nga nagdeklara og P14.17 bilyong netong kantidad niadtong 2018.

Sa parehong adlaw, nagwelga usab ang mga mamumuo sa Super 8 sa Pasig City human gitangtang sa trabaho ang kapin 200 ka mamumuong kontraktwal niini.

MALAMPUSON NGA NAPABASURA sa mga estudyante sa Polytechnic University of the Philippines (PUP) sa Sta. Mesa, Manila ang Dress Code Policy (palisiya sa sinina) human ang pito ka oras nga protesta. Magpadayon pa ang mga protesta batok sa pagpalusot sa mapanumpuon nga mga probisyon sama sa *mandatory random drug-testing* ug pagpamigot sa mga organisasyon, konseho ug publikasyon sa mga estudyante. **AB**



# SONA sa Katawhan batok sa nasudnong traydor

Sa ikaupat nga State of the Nation Address (SONA) ni Rodrigo Duterte niadtong Hulyo 22, nataho nga kapin 50,000 ang misalmot sa mga rali batok sa kaniya sa mga sentrong lungsod sa tibuok nasud. Gikundena sa mga raliyista ang grabeng pagluib ni Duterte ug gipanawagan ang pagpalagpot kaniya tungod sa iyang pagtahan sa China sa mga katungod sa mga Pilipino sa West Philippine Sea. Gibatikos nila ang iyang pasismo ug sa iyang pagpatuman sa kontra-katawhang mga palisiya nga labaw pang nagbutang sa katawhan sa kalisud.

Sa nasudnong kabisera, gitaho sa mga organisador nga mokabat sa 40,000 ang nagmartsa sa kadalanan sa Commonwealth Avenue sa Quezon City aron ipakita sa nasudnong traydor sa Pilipinas nga si Duterte nga “Ato ang Pinas!” Nanawagan sila nga palayason ang China sa gikawkaw niining teritoryong dagat sa nasud. Gipangunahan ang protesta sa Bagong Alyansang Makabayan (Bayan) ug gisalmutan sa lain-laing organisasyon bitbit ang tagsa-tagsa nilang sektoral nga panawagan.

**Luzon.** Nagprotesta ang kapin 600 ka mag-uuma, mangingisda ug katutubo sa Aurora Park, Laoag City aron batikuson ang padayon nga pagpanghasi sa militar sa ilang han-ay, pagsaka sa presyo sa mga palaliton bunga sa Tax Reform for Acceleration and Inclusion (TRAIN), ug ang kawalay subsidyo alang sa ilang sektor. Mitambong usab ang kapin 200 sa porum mahitungod sa SONA ni Duterte nga gilunsad sa Tongtongan Ti Umili-Cordillera Peoples Alliance sa Cathedral of the Resurrection, Mag-saysay Avenue sa Baguio City.

Kapin 500 ang nagprotesta sa Peñaranda Park, Legazpi City aron kundenahon ang malukpanong ekstrahudisyal nga pagpamatay sa rehiyon. Naglunsad usab og mga protesta ang mga aktibista sa Naga, Sorsogon ug Masbate aron ipanawagan ang pagpalagpot kang Duterte ug pagbatikos sa iyang pagluhod sa China.

**Visayas.** Misalmot ang kapin

4,000 ka aktibista sa magkalahi nga protesta sa upat ka sentrong urban sa isla sa Panay. Nagprotesta ang kapin 3,000 sa public plaza sa liwasan sa Bacolod City bitbit ang panawagan nga ihunong na ang arbitraryong pagpamatay ug masaker batok sa katawhan sa Negros. Dili moubos sa 400 ka aktibista ang nagprotesta sa Bohol aron kundenahon ang padayon nga pagpamig-ot ug pagpamatay sa mga mag-uuma ug uban pang paglapas sa katungod-tawo. Gipasiugdahan usab sa Bayan-Central Visayas ang martsa sa kapin 300 ka aktibista gikan Fuente Osmeña Circle padulong sa Colon Street sa Cebu City.

**Mindanao.** Nagprotesta ang mga aktibista ug Lumad sa Cagayan de Oro ug Davao City bitbit ang panawagan nga tapuson na ang balaod militar sa Mindanao. Gibatikos usab nila ang pagpasira sa rehimen sa mga eskwelahang Lumad. Naglunsad usab ang mga residente sa Marawi sa ilang bersyon sa SONA nga gitawag nila og State of Marawi Bakwit (Sombak) sa Mindanao State University.

**Gawas sa nasud.** Kapin 100 ang nagprotesta atubangan sa Philippine Consulate General sa New York City sa pagpanguna sa Malaya Movement. Naglunsad usab og protesta ang mga migranteng Pilipino sa mga sentrong lungsod sa Australia, Canada, France, Hongkong, Italy, Japan, The Netherlands, New Zealand, Saudi Arabia, South Korea ug United Kingdom. **AB**

## Malampuson nga pakigbisog sa Kentex ug OceanaGold

HUMAN ANG KAPIN upat ka tuig nga pakigbisog, nakakab-oy og kadaugan ang mga mamumuo sa Kentex niadtong Hulyo 26. Nahitabo kini human magpagawas ang Korte Suprema sa kamaduan sa Kentex Manufacturing Corp. nga bayaran og P1.44 milyon ang 57 ka mamumuo nga nakaluwas sa pagkasunog sa pabrika niini sa tsinelas niadtong Mayo 13, 2015. Mokabat sa 72 ka mamumuo ang namatay sa maong aksidente.

Gibaligtad sa maong kamaduan ang resolusyon sa Court of Appeals nga nag-abswelto sa Kentex gikan sa maong obligasyon niini sa mga mamumuo. Unang gimando sa Department of Labor and Employment (DOLE)-National Capital Region niadtong 2015 ang kumpanya nga ibayad ang maong kantidad sa mga mamumuo human masuta nga P202.50 lang ang ilang inadlaw nga suhulan.

Gitawag usab nga kadugan sa mga grupong pangkinaiyahan ang desisyon sa Regional Trial Court sa Nueva Vizcaya niadtong Hulyo 27 nga nagbasura sa petisyon sa OceanaGold aron babagan ang barikada sa mga residente nga nagpahunong sa maong mga operasyon. (*Basaha sa Ang Bayan, Hulyo 21, 2019.*)

Gipkanaog ang desisyon niadtong bisperas sa *national solidarity mission* (NSM) nga giorganisa sa mga aktibistang pangkinaiyahan sa pagpasiugda sa Kalikasan People's Network for the Environment. Tumong sa NSM nga imbestigahan ang nagapadayon nga operasyon sa kumpanya bisan og ekspayr na ang kontrata niini niadtong Hunyo 20. **AB**



# Gakahurot nga rekurso sa SCS

**D**akung kawad-on sa mga mangingisdang Pilipino ang ilagal nga pagpangisda sa mga Chinese sa teritoryong sobirano sa Pilipinas ug kasikbit niining mga kadagatan. Sa milabayng unom ka dekada, padayon na nga migamay ang ihap sa mga isda sa South China Sea bunga sa deka-dekada na nga sobrang pagpangisda sa lugar.

Usa ang South China Sea sa lima ka nag-unang pangisdaanan sa tibuok kalibutan. Dinhi nagatrabaho ang kapin tulo ka milyon ka tawo isip mangingisda o mamumuo sa dagkung barako. Makuha sa maong kadagatan ang 3,365 ka klase sa isda. Matag tuig, gibanabana nga mokabat sa 16.6 milyong tonelada o 12% sa pangkalibutanong suplay sa isda ang makuha gikan dinhi. Mayor kining tinubdan sa protina sa minilyong katawhan sa mga nakapalibot nga nasud dinhi.

Sa usa ka pagtuon niadtong 2015, gikanayon nga mihagba na og hangtud 90% ang gidaghanon sa isda sa pipila ka bahin sa SCS gikan dekada 1960. Nagkagamay ang mga isda nga mahal sama sa tuna ug lapu-lapu. Gikinahanglan na sa mga mangingisda nga managat og mas dugay ug sa mas layo nga kadagatan. Tungod niini, padayon ang pagkunhod sa gakahuhang isda sa mga mangingisdang Pilipino. Gikan 2005-2014, mihagba na kini sa 13.5% ug dugang pang 4.3% niadtong 2015-2016.

Disbentaha sa mga mangigisdang Pilipino ang ilang relatibong gagmay nga bangka, taas nga gasto sa transportasyon (nga mas midaku pa tungod sa TRAIN) ug kawalay suporta gikan sa guberno. Sukwahi niini ang dagkung subsidyo sa gubyrnong Chinese alang sa lana, suhulan ug himan sa ilang mangingisda. Tungod niini, makapanagat ang ilang mga barko sa mas layo ug mas dugay. Ang China ang adunay pinakadaghang ihap sa mga sakayanang pangdagat (2,500) nga nakapunting sa malungtaron ug nilagyo

nga pagpangisda.

Disbentaha usab sa mga Pili-pinong mangingisda ang kawad-on sa seguridad bisan sulod sa eksklusibong sonang pang-ekonomiya ug mga tradisyunal nga mga pangisdaanan.

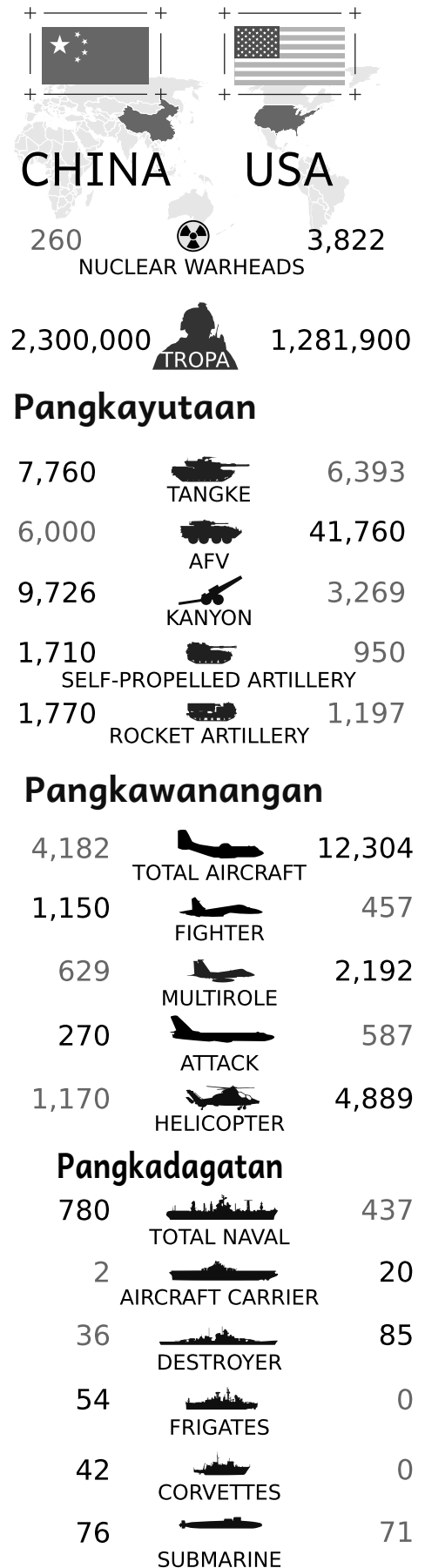
## Pagbaligya sa rekurso

Gibanabana sa Center for Environmental Concerns ug Kalikasan People's Network for the Environment nga kapin P773-bilyong kantidad sa mga rekursong mineral, pangdagat ug mga hayop nga soberanong gipanag-iyahan sa Pilipinas ang gibaligya ni Duterte sa mga langyaw sa milabayng tulo ka tuig.

Kapin P99 bilyon na ang kantidad sa naguba nga mga bahura (reef) sa China sa West Philippine Sea (WPS) bunga sa padayon nga pagpatrulya sa mga barkong panggubat sa mga paramilitar nga Chinese sa soberanong kadagatan sa nasud. Dugang dinhi ang P150 bilyon nga kantidad sa *endangered* nga mga hayop ug tanom nga ilagal nga gidakop o gikuha ug giismagol pagawas sa bansa.

Bugti sa dagkung pautang alang sa mga proyektong Kaliwa Dam ug Chico River Pump Irrigation, nagsaad si Duterte nga pagahatagan ang China og mga rekursong tubig nga nagkantidad og P23 bilyon isip soberanong garantiya kung mapakyas kining bayaran og tibuok ang utang. Sa kinatibuk-an, pinakadaku ang nawala sa nasud bunga sa malukpanong pagmina sa mga multinasyal sa nasud. Sulod sa parehong panahon, kapin P501.4-bilyong kantidad sa mga mineral ang gieksport niini.

**KUMPETISYONG MILITAR:** Sa tibuok kalibutan, nagpabiling numero unong gahum militar ang US sa hisgutang gidaghanon sa tropa, base, himan-militar ug armas-nukleyar. Ginahagit kini karon sa nagakusog nga gahum sa China, ilabina sa South China Sea nga parehong ginapahimuslan ug ginalangkuban sa nagkadaiyang mga pwersang pangseguridad. Ania ang kasamtangan nilang kusog-militar:



# Pagpatay sa hari sa kalsada

Lakip sa mga giguba sa ikaduhang gubat pangkalibutan, ang mayor nga linya sa pangpublikong transportasyon sa nasud. Isip temporaryong solusyon, pipila sa mga Pilipino ang namuhunan sa pag-ayo sa gubaguba nga mga dyip nga gigamit sa mga Amerikanong sundalo.

Ang pinakauna ug kanhing pinakadakung nagamanupaktura sa dyip mao ang kumpanyang Sarao Motors. Gitukod kini niadtong 1953 sa negosyanteng si Leonardo Sarao, usa ka mekaniko ug kanhing drayber sa kalesa. Gikan sa inisyul nga puhunan nga P700 milapad ang iyang negosyo ngadto sa usa ka kumpanya.

Giusab ang disenyo sa mga karaang dyip aron makakarga og mas daghang pasahero. Gipangtapak nga mga puthaw usab ang gigamit isip atop niini nga gipintalan og mahayag nga kolor ug mga dekorasyon. Gigamit ang simbolong kabayo sa ginamanupaktura niining mga dyip isip pasidungog sa unang hari sa kalsada sa nasud, ang kalesa. Namugna ang disenyo sa dyip gikan sa kolor ug porma sa kalesa. Sukad kaniadto, kini na ang giilang “hari sa kalsada.”

Midaghan ngadto sa 300 ang ilang mga mamumuo niadtong dekada 1960. Mikabat sa halos napulo matag adlaw ang gakamugna nilang dyip hangtud dekada 1970. Mikunhod ang produksyon niini pag-abot sa 1980, bunga sa sobra nga pag-saka sa ilang gasto sa produksyon ug nagkagamay nga prangkisa nga gipagawas sa guberno. Tungod usab sa pangkalibutanong krisis sa pinansya, mihagba ang piso busa nahimong triple ang kantidad sa segunda manong mga makina ug pyesang ginaimport sa kumpanya gikan sa Japan.

Aron hatagag dalan ang pag-sulod sa mga taxi nga Tamaraw FX, sakyanan nga minugna sa multinasyunal nga kumpanyang Toyota, ug pag-abli sa Light Rail Transit niadtong 1995, gipaun-



dang sa Land Transportation Office (LTO) ang pagpagawas og prangkisa sa mga linya sa dyip. Dugang pang paantus sa industriya sa transportasyon ang lain-laing mga palisiya nga ginapatuman sa guberno sa pagkuha og rehistro. Sa maong panahon gihapon gihatag ni Leonardo Sarao ang pagdumala sa kumpanya sa iyang anak nga si Edgardo.

Atubangan sa padayon nga pagkunhod sa negosyo, napugos si Edgardo nga temporaryong ihunong ang produksyon sa kumpanya ug tangtangan sa trabaho ang kapin 250 ka mamumuo niini niadtong Oktubre 2000. Pipila ka semana human niini, subling giablihan ang produksyon sa kumpanya bisan og nalimita na lang sa 50 ka tawo ang mga mamumuo. Sa maong panahon, duha hangtud tulo ka dyip matag semana na lamang ang ilang gakamugna.

Taliwala sa mga pakana sa rehimeng Duterte nga padayon nang ibawal ang paggamit sa mga karaang dyip sa pagpamasada sa

takuban sa programang “modernisasyon,” natukmod ang Sarao Motors nga makigsosyo sa Le’ Guider International (usa ka kumpanya nga gipanag-iyahan sa negosyanteng si Youssef Ahmad), alang sa produksyon sa mga *electronic jeepney* (*e-jeepney* o mga dyip nga ginapadagan sa kuryente). Imbes nga makina, ginapaandar ang maong mga dyip sa usa ka *permanent magnetic motor* nga minugna sa *neodymium magnet*, usa ka mineral nga dominado sa China ang pagmina ug produksyon. Niadtong milabayng tuig, nataho nga halos 80% sa pangkalibutanong produksyon niini nag-gikan sa China.

Matag yunit sa *e-jeepney* nagkantidad sa abereyds nga P1.4 milyon, layo nga mas mahal kaysa sa tradisyunal nga dyip nga nagkantidad og P400,000. Segurado nga moresulta ang mini nga pakana ng modernisasyon sa pagkalugi ug pagkalubong sa utang sa mga drayber ug opereytor ug sa pag-saka sa plitihan. AB

## SOT, gibasura ni Duterte

LABAW NGA PAGDAPIG sa mga kapitalista ang gipakita ni Duterte sa dihang hingpit na niyang gibasura ang sugyot balaudnon nga Security of Tenure (SOT). Tin-aw kini niyang giangkon sa iyang pagpamulong sa lungsod sa Itbayat, Batanes niadtong Hulyo 30 kung asa dayag niyang gisulti nga kulang ang proteksyon nga ginahatag sa sugyot nga “anti-endo” sa mga negosyante. Tungod niini, subling nagpasang-at sa Kongreso ang mga progresibong magbabalaod og usa ka sugyot balaudnon nga mas tin-aw nga kontra-endo ug alang sa mamumuo.